

Geologisk set - Bornholm - Lokalitet

194b Skelbro ved Risebæk

Kalksten fra Nedre Ordovicium

Lokalitetstype

Lokaliteten er et lille opgivet kalkstensbrud beliggende tæt ved Søndre Landevej, 14,2 km fra Rønne. Kalkens alder er Nedre Ordovicium.

Geologi

I det forladte kalkstensbrud ved Skelbro ses en hårdnet kalkbjergart, hvor farven skifter mellem lys grå og sort. Kalken blev tidligere omtalt som

„Orthoceratit Kalk“ efter indholdet af forstenede blæksprutter, orthoceratiter, men nu betegnes den Komstad Kalk efter en lignende og jævnaldrende kalksten i Skåne.

Den 4-5 meter tykke, hærtnede kalk varierer i korntørrelse fra partikler i lerstørrelse til sand. Den fremstår i næsten horisontale lag af vekslende tykkelse med markante lagflader. Desuden optræder talrige niveauer med opløsningshorisonter, der fremstår med et specielt nubret relief. Enkelte meget tynde skiferlag findes i lagfølgen, ofte i forbindelse med opløsningshorisonterne.

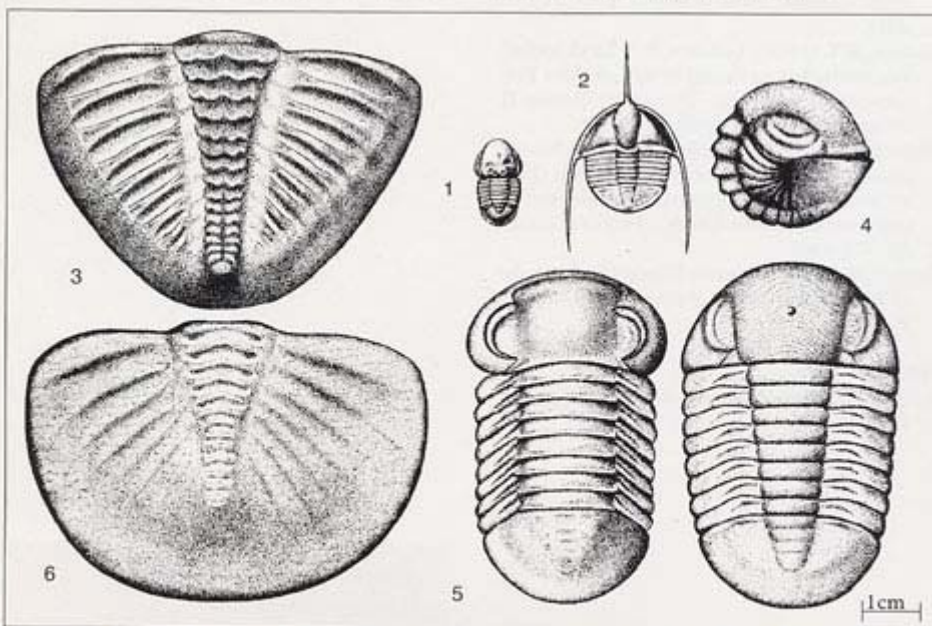


Fig. 194b.1. Trilobiter fra Komstad Kalken, Nedre Ordovicium: 1. *Cyclopyge stigmata*, 2. *Ampyx globus*, 3. *Megistaspis limbata*, 4. *Symphycaris fulvobrunnea*, set på ryggen og sammenrullet, 5. *Nileus armadillo*, 6. *Psychopyge*. Efter Rasmussen (1975).

Kalken er aflejret i havet under en periode, hvor havdybden har varieret. Her er der lejlighedsvis foregået opløsning af kalken under havoverfladen, ligesom de tynde lerlag viser hen til, at havdybden har ændret sig, mens aflejringen stod på. Kalken er stedvis meget rig på fossiler, især trilobiter og små brachiopoder. Desuden er kalken gennemgrævet af dyr, uden at man dog kan se tydelige gravegange.

På toppen af kalken ses skurestriber, som er dannet af istidens gletschere. På de ispolerede flader ses også smukke tværsnit af orthoceratiternerne.

Værdi

Lokaliteten har stor værdi for studiet af Komstad Kalkens aflejningsforhold og fossilindhold.

Kalken fra Skelbro og det nærliggende Limensgade har tidligere været anvendt som materiale til cementfremstilling og som bygningsten. Bl.a. er dele af Åkirkeby Kirke og centralsøjlen i Nylars Rundkirke opført af Komstad Kalk.

Plejekforslag

Lokaliteten er fredet og skal behandles med varsomhed. Især er det vigtigt at overholde forbudet mod at hamre på kalken for at løsøre fossiler. Fossilerne kan f.eks. findes i de mange løse kalkstykker, der findes i bruddet. En beskrivelse af de geologiske forhold er opsat af amtet.

Litteratur

Nielsen, A.T. (1988): Lokalitet P-10: Skelbro ved Risebæk. - Bornholms geologi II, Palæozoikum. VARV 1988, 3. 106-108.

Nielsen, A.T. (1995): Trilobite systematics, biostratigraphy and palaeoecology of the Lower Ordovician Komstad Limestone and Huk Formations, southern Scandinavia. - Fossils & Strata, 38. 374 sider

Poulsen, V. (1966): Cambro-Silurian stratigraphy of Bornholm. - Medd. Dansk geol. Foren., 16. 117-137.

Poulsen, V. (1977): Lokalitet 31: Skelbro ved Risebæk. - Geologi på Bornholm. VARV Ekskursionsfører nr. 1. 51-52.

Folder

Å kirke. Sydbornholms geologi. Læså. Udgivet af Bornholms Amt. Teknisk Forvaltning.



Fig. 194b.2. Guleffise af kalk med en *Orthoceratid* af samme type, som findes i Komstad Kalken på Bornholm. Kalk af denne type fra Öland og Gotland antyder i ustrakt grad sin globalægning og sin havflise. Flisegulvet i Geologisk Institut, Københavns Universitet. Foto: Ole Bang Berthelsen (1995).



Fig. 194b.3. Isthvæt overflade af Komstad Kalken i det gamle kalkbrud ved Skelbro. Undgå at hamre eller på anden måde at beskadige kalkoverfladen. Foto: Bornholms Amt (1986).

Administrative forhold

Åkirkeby Kommune
Delvis statsejet, delvis privat eje
Det gamle kalkstensbrud er fredet